

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Πίσω από τα συμβάντα

Απόσπασμα από την ομότιτλη εισαγωγή του βιβλίου του Δημήτρη Χριστόπουλου «Αν το προσφυγικό ήταν πρόβλημα, θα είχε λύση» (εκδ. Πόλις, 2020)

Τα γεγονότα είναι σαν τις Σειρήνες. Φωνάζουν και σαγηνεύουν. Σβήνοντας, όμως, ταυτόχρονα κάθε άλλον ήχο. Δεν ακούς πίσω τους. Δεν βλέπεις στον ίσκιο τους. Φωνάζοντας, παραπλανούν.

Μπορούν, ωστόσο, και να αλλάξουν πολιτικές ή νοοτροπίες. [...] Το συμβάν απλώς καταγράφεται και, όσο κι αν συγκεντρώνει τα φώτα της δημοσιότητας, δεν αποτελεί παρά ένα μικρό ψήγμα του γίνεσθαι. Αυτό, λοιπόν, που ονομάστηκε «προσφυγική κρίση» στην Ελλάδα του 2015 αποτελεί ένα ακόμα στιγμιότυπο μιας μακράς ιστορίας που έχει μεγάλο παρελθόν, κρίσιμο παρόν και αδιάγνωστο μέλλον. [...]

Όπως έχει γραφτεί από μια σοφή πένα, «οι όψεις των πραγμάτων, που είναι οι πιο σημαντικές για εμάς, είναι κρυμμένες εξαιτίας της απλότητας και της εγγύτητάς τους. Είμαστε ανίκανοι να δούμε κάτι, κυρίως όταν είναι μπροστά στα μάτια μας.». Το να ιστοριοποιήσουμε τη μεταναστευτική-προσφυγική συγκυρία που βιώνουμε δεν σημαίνει να την αφηγηθούμε. Σημαίνει ότι πρέπει να επιχειρήσουμε να την εντάξουμε στο ιστορικό της περιβάλλον, ερμηνεύοντάς την ως στιγμιότυπο μιας εικόνας που διαρκώς αλλάζει - βρίσκοντας, δηλαδή, την κατάλληλη απόσταση που θα μας επιτρέψει να δούμε καλύτερα τις συνέχειες και τις τομές της.

«Το προσφυγικό ήρθε για να μείνει», όπως λένε εσχάτως, ό,τι αισθήματα κι αν αυτό μάς προκαλεί. Σε κάποιους συμπολίτες μας, η ιδέα ότι θα συμβιώνουν με πρόσφυγες προκαλεί το αίσθημα της αποστροφής. Σε άλλους, ξυπνάει το αίσθημα της αλληλεγγύης. Ελάχιστους, πάντως, τους αφήνει αδιάφορους. Το προσφυγικό, ανεξαρτήτως του πραγματικού του μεγέθους, έχει καταστεί ζήτημα πολιτικής αιχμής, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη. Ένα ζήτημα πολιτικής αιχμής δεν είναι κατ' ανάγκην τόσο σπουδαίο στις πραγματολογικές του διαστάσεις. Το γεγονός, όμως, ότι ο κόσμος το θεωρεί τέτοιο, το κάνει. Κι έτσι παράγει συνέπειες οι οποίες ενίοτε είναι αδύνατον να ελεγχθούν.

Κείμενο 2

Μήνυμα του Αντόνιο Γκουτέρες, Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων, 20.6.2022. Πηγή: <https://unric.org/el/14097-2>. Διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων αναλογιζόμαστε το θάρρος και την αντοχή όσων διαφεύγουν από τον πόλεμο, τη βία και τις διώξεις και αναγνωρίζουμε τη συμπόνια εκείνων που τους καλωσορίζουν.

Σήμερα, ο παγκόσμιος πληθυσμός των προσφύγων βρίσκεται σε πρωτοφανή υψηλά επίπεδα. Ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει προκαλέσει τον μεγαλύτερο και ταχύτερο εκτοπισμό στην Ευρώπη μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Μαζί με τις γυναίκες, τα παιδιά και τους άνδρες που διαφεύγουν από τις συγκρούσεις σε άλλα μέρη του κόσμου, ο συνολικός αριθμός των εκτοπισμένων ανθρώπων έχει φτάσει τα 100 εκατομμύρια.

Η φετινή Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων επιβεβαιώνει ένα θεμελιώδες δόγμα της κοινής μας ανθρωπότητας: ο καθένας έχει το δικαίωμα να αναζητά την ασφάλεια – όποιος και αν είναι, από όπου και αν προέρχεται και όποτε αναγκάζεται να διαφύγει.

Το διεθνές δίκαιο είναι σαφές: Το δικαίωμα ασύλου αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Οι άνθρωποι που διαφεύγουν από τη βία ή τις διώξεις πρέπει να μπορούν να διασχίσουν τα σύνορα με ασφάλεια. Δεν πρέπει να αντιμετωπίζουν διακρίσεις στα σύνορα ή να στερούνται άδικα το καθεστώς ή το άσυλο του πρόσφυγα λόγω της φυλής, της θρησκείας, του φύλου ή της χώρας καταγωγής τους. Δεν μπορούν να αναγκαστούν να επιστρέψουν, εάν κινδυνεύει η ζωή ή η ελευθερία τους. Όπως κάθε άνθρωπος, πρέπει να αντιμετωπίζονται με σεβασμό.

Αλλά η ασφάλεια είναι μόνο το πρώτο βήμα. Μόλις βγουν από τον κίνδυνο, οι πρόσφυγες χρειάζονται ευκαιρίες. Ευκαιρίες για να θεραπευτούν, να μάθουν, να εργαστούν και να προκόψουν. Ευκαιρίες να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, αν το επιθυμούν, ή να ξαναχτίσουν τη ζωή τους αλλού, με ασφάλεια και αξιοπρέπεια.

Σε ολόκληρο τον κόσμο, οι πρόσφυγες έχουν φέρει νέα ζωή, ευημερία και πλούσια πολιτιστική πολυμορφία στις χώρες υποδοχής τους. Η προστασία των προσφύγων είναι μια ευθύνη που όλοι μοιραζόμαστε. Σήμερα, ας δεσμευτούμε να κάνουμε περισσότερα για τους πρόσφυγες παντού – και για τις χώρες που τους φιλοξενούν, μιας κι αυτές αντιμετωπίζουν μια σειρά προκλήσεων.

Ας σταθούμε ενωμένοι με αλληλεγγύη. Ας υπερασπιστούμε την ακεραιότητα του καθεστώτος διεθνούς προστασίας. Και ας μην ξεχνάμε ποτέ την κοινή μας ανθρωπότητα.

Κείμενο 3

Σπουδή στο Κίτρινο (απόσπασμα)

Απόσπασμα από το ομώνυμο βιβλίο του Δημήτρη Χριστόπουλου (εκδ. Ροδακίό, 2018).

Λεπτοκαμωμένος, ψηλός, με δέρμα από περγαμηνή, με ένα σάζι στα χέρια κι ένα μεταξωτό μαντίλι στον λαιμό, καθόταν κουλουριασμένος σε μια πλαστική καρέκλα τρία μέτρα αριστερά του. Χρώμα βαθύ σοκολατί, στην απόχρωση που είχαν απόψε τα νερά, ίδια με τα άλλα, τα μαύρα νερά που έπνιγαν τη ζωή του, τη ζωή που έτρεχε και χανόταν.

«Σιγκάρ;»

Τα χέρια του έλεγαν «Δεν έχω, ρε φίλε. Παράτα με στην ησυχία μου.» Τα χέρια στις τσέπες· άνεργα χέρια, άκαπνα, αμάθητα, αχάιδευτα, με παραμορφωμένο το κότσι του αντίχειρα απ' τις πολλές δαγκωματιές.

«Σιγκάρ;»

«Ωχου, μπελάς που με βρήκε!» το σοκολατόπαιδο άφησε το σάζι, έσκυψε, ψαχούλεψε με αγωνία το σακίδιό του, λες κι έκρυβε θησαυρό και δεν τον έβρισκε. Τα χέρια του δούλευαν στα τυφλά· επιδέξια χέρια, κάρβουνα αναμμένα, χέρια που μύριζαν θειάφι και κόλαση. «Σιγκάρ!» αναφώνησε στο τέλος και του πρόσφερε το πρώτο και μετά το δεύτερο τσιγάρο, το τρίτο, το τέταρτο...

Δυο πυγολαμπίδες έκαιγαν για ώρα στο κατάστρωμα. Έσβηναν κι άναβαν. Η αύρα έπαιρνε μακριά την καύτρα της στιγμής, τις σιωπηλές νύχτες, τις ματαιώσεις, τα ψέματα που για χρόνια σιγότρωγαν την ψυχή, όσα προσδοκούσε και τίποτα δεν πήρε. Στο μεταξύ το σκοτάδι άρχισε να ξεθωριάζει, ενώ μακριά αχνοφάνηκε το Σούνιο. Τον έναν τον έλεγαν Μαμαούν, τον άλλον Γεράσιμο. Πάνω στην οθόνη του ουρανού ζωντάνεψε τις μνήμες του με την τρυφερή φωνή του. Του μίλησε για το μπαμπάκι στα μαλλιά της μάνας του, για το τραγούδι των πουλιών στην πατρίδα του, άμα βρίσκεται στο δάσος να τ' ακούει, για το βρεγμένο χώμα που έφερνε το φθινόπωρο και το έπλαθε πηλό στα χέρια του, για το άρωμα των κέδρων, για τη βροχή που έπινε να ξεδιψά, για τα κίτρινα στάχυα που έτριζαν κατακαλόκαιρο κάτω απ' τα πόδια του, για τον ήλιο που πύρωνε το πρόσωπο, για τον υπόκωφο ήχο της θάλασσας, όταν ξερνάει τον θυμό της στα ναυάγια, τη μουσική στα κατάρτια του καραβιού που ταξιδεύει τον νου, για το φεγγάρι που τις νύχτες παιδιά ακόμα κάνανε τσέρκι στα χέρια τους, του είπε και για τα ζεστά κουλουράκια που έψηνε τα βράδια του χειμώνα η γυναίκα του και τον τάζε στο στόμα, για την ψίχα της αγάπης που τους έτρεφε, για το πρόσωπό της που ζούσε μέσα του σαν δεύτερο εγώ του.

Μίλησαν με λέξεις, με χειρονομίες, με αγγίγματα, την πανάρχαια γλώσσα του πόνου. Με κώδικες που επινοούν οι άνθρωποι στις οριακές στιγμές της ζωής τους, καταργώντας τις φυλές, τα σύνορα, τα φύλα, τις θρησκείες. Τα τελευταία λόγια του Μαμαούν έγδερναν το μυαλό του. «Με το βλέμμα πάντα στη φυγή, σαν δελφίни της

Μεσογείου. Αυτό είναι το μυστικό, σκληρό και αδιάλλακτο· αδιαπραγμάτευτο· να φεύγεις σιωπηλά κι όπου σε βγάλει, χωρίς ενθύμια, χωρίς να κοιτάζεις πίσω· αλλιώς θάβεςαι ζωντανός.»

Υπνωτισμένος κατέβηκε τις σκάλες, προχώρησε στην πλήρη, έφτασε επιτέλους στη διακεκριμένη θέση. Οι δικοί του αγαπημένοι, προστατευμένοι και ασφαλείς, κοιμούνταν τον ύπνο του δικαίου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Σε 60 περίπου λέξεις να εκθέσεις τα μηνύματα που απηχεί η Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων, σύμφωνα με το Κείμενο 2.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Να συσχετίσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 με το περιεχόμενό του (μονάδες 5) και να δώσεις έναν πιο κυριολεκτικό τίτλο (μονάδες 2).

β. Να δώσεις έναν τίτλο στο Κείμενο 2 με βάση το περιεχόμενό του (μονάδες 3).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Πρόθεση του συντάκτη του Κειμένου 2 είναι να ευαισθητοποιήσει και να κατευθύνει τον δέκτη του μηνύματος προς μια θετική στάση απέναντι στους πρόσφυγες. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες προσπαθεί να ικανοποιήσει την παραπάνω πρόθεση (μονάδες 4) και να αναπτύξεις με συντομία πώς επιτυγχάνεται σε κάθε περίπτωση αυτό (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις την ισχυρή συγκινησιακά γνωριμία των δύο κεντρικών προσώπων της αφήγησης; Να υποστηρίξεις την ερμηνεία σου με τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποια επίδραση είχε, κατά την άποψή σου, στον Γεράσιμο; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

